

Juteini 2017

Suomen kielen tapahtuma Hattula 11.6.2017

Suomi 100 – Jaakko Juteini 200

Jaakko Juteini -seuran suomen kielen iltapäivä Hattulan Juteinitalon auditoriossa, Kauppatie 3, 13720 Parola Hattula-päivien 7.6. – 11.6. päätöstilaisuutena **sunnuntaina 11.6.2017 klo 13.00–16.15**

Itsenäisen Suomen täyttäessä 100 vuotta tulee samalla kuluneeksi 200 vuotta Hattulassa syntyneen Jaakko Juteinin kirjallisen työn tuotteliaimmasta vuodesta 1817.

Juteini julkaisi vuonna 1817 yhteensä yhdeksän kirjaa tai kirjasta, joiden joukossa runokoelmia, ensimmäiset suomenkieliset näytelmät ja filosofiset tekstit sekä sananlaskuja. Juteini oli ensimmäinen suomenkielinen kirjailija, joka loi laajan tuotannon. Vuonna 1817 hän eli erityisen voimakasta luomiskautta.

13.00 – 13.15 Avaus, Jaakko Juteini -seuran vpj. **Jukka O. Mattila**
13.15 – 13.30 Taiteilija **Veli-Pekka Bäckman**: virittäytyminen aiheeseen
13.30 – 14.15 Professori **Kaisa Häkkinen**: Agricolasta Juteiniin – Suomen kirjakielen historiaa

14.15 – 14.45 Väliaika, kahvitarjoilu Juteinitalon aulassa.

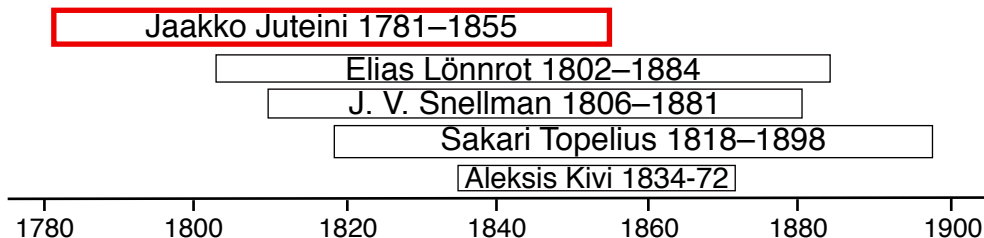
14.45 – 15.30 Jaakko Juteini -seuran pj. **Eero Ojanen**: Jaakko Juteini suomalaisuuden ja suomen kielen varhaisena hahmottajana. Näytteet esityksen lomassa **Veli-Pekka Bäckman**.

15.30 – 16.15 ”Laulu Suomessa”, elokuva Jaakko Juteinista (45 min)

Jaakko Juteini
1781–1855

Hattulassa 1781 syntynyt Jaakko Juteini oli monipuolinen uudistaja ja ajattelija, ensimmäinen suomenkielinen kaunokirjailija ja Suomen kansallisen heräämisen edelläkävijä:

Professori Kaisa Häkkinen esitykset
tämän pdf:n seuraavilla sivuilla

Esiintyjät

Kaisa Häkkinen on suomen kielen emeritaprofessori Turun yliopistossa. Hän on aiemmin työskennellyt yleisen kielitieteen ja suomalais-ugrilaisen kielentutkimuksen professorina Turun yliopistossa ja suomen kielen professorina Åbo Akademiassa. Hänen erikoisalojaan ovat sanastontutkimus, etymologia ja suomen kirjakielen historian tutkimus. Hän on julkaissut useita tiedekirjoja, tieteellisiä artikkeleja sekä yleistajuisia tietokirjoja suomen ja sen sukukielten tutkimuksen alalta.

Eero Ojanen on Hattulassa asuva tietokirjailija ja filosofian tohtori. Ojanen on toiminut Jaakko Juteini -seuran puheenjohtajana seuran perustamisesta 2009 alkaen. Ojanen kirjallinen tuotanto sisältää noin 40 omaa teosta, suomennoksia sekä radioteatterille kirjoitettuja tekstejä. Hän on työskennellyt myös toimittajana ja kriitikkona, opettanut filosofiaa ja kirjoittamista muun muassa Oriveden Opistossa ja ollut Kriittisen korkeakoulun toiminnanjohtaja Helsingissä vuodesta 2004.

Veli-Pekka Bäckman – Virtamies – on tyrvääläinen taiteilija, jonka tekemiset käsittävät sävel-, kuva-, sana- ja näyttämötaiteita, keskipisteessä musiikki eri muodoissaan. Koulutukseltaan Bäckman on latinisti (HuK) ja käsityöläinen (kiviseppäartesaani). Merkittävää roolia hänen tekemisissään näyttää toiminta musiikkipedagogina. Bäckman on 25-vuotisen uransa aikana julkaissut parikymmentä kirjaa ja äänilevyä, joukossa mm. toimituksia Jaakko Juteinin teoksista. www.virtamies.fi.

- **Kaisa Häkkinen**, prof. emerita, kaisa.hakkinen@utu.fi, 040 741 2173
- **Eero Ojanen**, pj, Jaakko Juteini -seura ry, eero.ojanen@ppa.inet.fi, 040 5716 200
- **Veli-Pekka Bäckman**, seuran hall. jäsen, virtamies@virtamies.fi, 050 5901 541
- **Jukka O. Mattila**, seuran varapuheenjohtaja, jukka.o.mattila@pp.inet.fi, 050 9101 596

VIERASKOLUMNI

Kaisa Häkkinen

kahakki@utu.fi

Kirjallinen kulttuuri tuli Suomeen keskiajalla, mutta suomen kieltä alettiin kirjoittaa vasta 1500-luvulla. Luterilainen reformaatio levisi Saksasta Ruotsiin ja Suomeen, ja sen keskeinen periaate oli, että jokaisen piti saada kuulla ja lukea Jumalan sanaa omalla äidinkielellään.

Suomen kirjakieli luotiin kääntämällä hengellistä kirjallisuutta latinasta, ruotsista ja saksasta suomeksi.

Kirjakielen kehittäjistä menestyksekkäin oli Mikael Agricola. 1500-luvun puolimaista

tunnetaan useita käsikirjoituksia, mutta Agricola oli ainoa, joka onnistui painattamaan teoksensa ja levittämään niitä tehokkaasti koko Suomeen. Yhtenäistä suomen yleiskieltä ei tähän aikaan vielä ollut, ainostaan eri murteita.

Omiensä sanojensa mukaan Agricola käytti teoksissaan enimmäkseen Turun seudun murteita, jotka näin kirjallista tietä tulivat tunnetuiksi myös varsinaisen esiintymisalueensa ulkopuolella. Näin otettiin ensimmäinen askel yleiskielen suuntaan.

AGRICOLA toimitti painoon aapiskatekemuksen, rukouskirjan, tärkeimmät kirkolliset käsikirjat sekä noin 37 prosenttia Raamatusta.

Uuden testamentin hän käänsi kokonaan, mutta Vanhasta testamentista hän tyytyi valikoimaan vain parhaat osat, esimerkiksi psalmit. Agricolan tuotanto täytti kirkon julkaisutarpeet niin hyvin, että kesti noin neljännesvuosisadan ajan, ennen kuin seuraava suomenkielinen teos ilmestyi painosta.

Agricola totesi Uuden testamenttinsa alkupuheessa, että

kirjassa käytetty kieli saattoi lukijoiden mielestä olla ”outoa, kamalaa ja uudesti pantua”.

Siihen piti totutella vähitellen, ja sittenkin siihen jäi erikoisuuksia, joita vain harvat pystyivät ymmärtämään.

YHTENÄISEMPI kielen malli syntyi vuonna 1642, kun saatiin valmiiksi koko Raamatun suomennos. Se oli tehty ryhmätyönä, ja käännöskomitea oli saanut tehtäväkseen käyttää sellaista suomen kieltä, jota ymmärrettäisiin kaikkialla maassa.

Vuoden 1642 Biblia säilyi kirjakielen perusteoksena yli sata vuotta. Varovaisia uudistuksia tehtiin lähinnä kirjoitustapaan.

1800-LUVUN alussa havahduttiin huomaamaan, että kirjakielenä käytetty piipiasuomi oli aivan erilaista kuin se kieli, jota kansa todella puhui. Vanha kirjakieli sopi hengellisten asioiden käsittelyyn, mutta tieteen, taiteen ja yhteiskuntaelämän kieleksi se oli liian jäykkää ja vanhakantaista.

Suomen kielellä ei 1800-luvun alussa ollut vielä virallista asemaa yhteiskunnassa, sitä ei

opetettu koulussa eikä sitä käytetty opetuksen tai oppikirjojen kielenä.

Vain harvat pystyivät kirjoittamaan sujuvaa suomenkielistä tekstiä, vaikka lukutaito olikin jo melko yleinen.

HATTULASSA syntynyt Jaakko Juteini oli yksi niitä harvoja, joilla oli suomen kielen kirjallinen taito hallussaan.

Hän oli perehtynyt sekä kirjakieleen että eri murteisiin, ja virkamiehenä hän oli jatkuvasti tekemisissä tavallisen kansan kanssa. Juteini kirjoitti kansantajuisia runoja, asiaproosaa ja opettavaisia kertomuksia. Hänen tyyliinsä oli mutkaton ja jokapäiväisiin tarpeisiin sopiva.

Juteini toi kirjakielen tavallisen ihmisen ulottuville.

Kirjoittaja on suomen kielen professori emerita, Turun yliopisto

☛ Kaisa Häkkinen puhuu aiheesta Hattulan Juteini-talolla tänään 11.6. klo 13 alkavassa tilaisuudessa.

Professori emerita **Kaisa Häkkinen**, Turun yliopisto

Agricolasta Juteiniin – Suomen kirjakielen historiaa

Jaakko Juteini -seuran ”Suomi 100 – Jaakko Juteini 200” -tilaisuudessa Hattulassa 11.9.2017 puheesta muistiin kirjoittanut ja taittanut Jukka O. Mattila.

Kuvalähteet: Wikimedia Commons, Kansalliskirjasto, Kaisa Häkkinen.

Vietämme parhaillaan reformaation 500-vuotismarkkivuotta. Monen mielestä reformaation tärkein anti meille suomalaisille oli suomen kirjakieli, jota alettiin käytännössä luoda ensimmäisen kerran juuri reformaation yhteydessä. Hahmottelen esityksessäni suomen kirjakielen kehityksen kaarta Mikael Agricolasta Jaakko Juteiniin.

Suomi yhtenä hiippakuntana

Kirjallinen kulttuuri saapui Suomeen jo keskiajalla. Suomi kuului osana Eurooppaa länsimaiseen kristilliseen kirkkoon. Aina 1500-luvun puoliväliin saakka Suomi muodosti yhden kokonaisen hiippakunnan. Kirkko järjesti kyllä tuolloin koulutusta, mutta ainoastaan omia tarkoituksiaan varten.

Vuoden 1323 Pähkinäsaaren rauhanteon yhteydessä Suomi liittyi lakien ja hallintonsa kautta virallisesti Ruotsiin. Paljon oli tapahtunut kuitenkin jo sitä ennen. Viereinen Missale Aboensen (1488) kansikuvasivu esittää piispa Henrikiä ja Lallia piispa Konrad Blitzin ja

tuomiorovasti Maunu Särkilahden polvistuessa vieressä. Kirja on vielä kokonaisuudessaan latinankielinen.

Luterilainen reformaatio käynnistyi tasan 500 vuotta sitten vuonna 1517, jolloin Martti Lutherin kerrotaan nauttaneen teesinsä Wittenbergin kirkon oveen. Tämä merkitsi palaamista

kirkon alkuaikojen ”puhtaisiin” periaatteisiin. Pahennusta tuolloin herätti erityisesti anekappa, jossa paheiden sovituksen saattoi korvata rahalla.

Suomessa ei reformaatio ollut vielä varsinaisesti käynnistynyt, mutta esimerkiksi ruotsalainen Olavus Petri opiskeli Wittenbergissä ja tuotti ruotsinkielisen kirkkokäsikirjan 1529 sekä messun 1531. Reformaation käynnistyi tämän jälkeen Suomessakin nopeasti.

Kirjapainotaito 1400-luvun lopulla

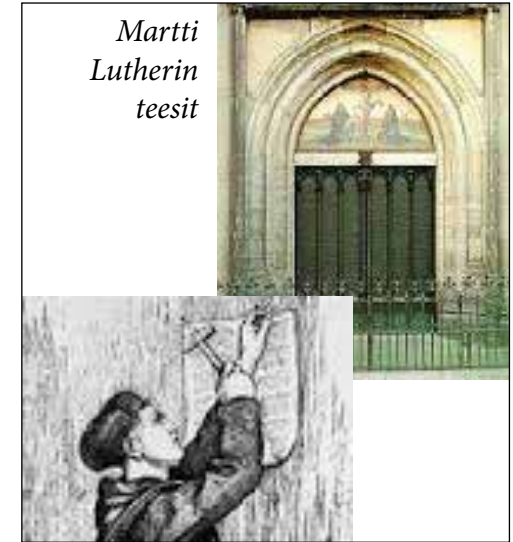
Kirjapainotaito oli omaksuttu jo 1400-luvun loppupuolella. Lutherin teesit levisivät, kun ne käännettiin latinasta saksaksi, kansan kielelle.

Reformaatiossa pidettiin tärkeänä Raamatun tekstin palauttamista alkuperäiseen muotoonsa ja julkaisemista kansan ymmärtämällä kielillä. Latina ei tuolloin ollut minkään kansan kieli. Alettiin siis kääntää tekstejä kansan kielelle.

Reformaatio eteni Ruotsiin siten, että jo kymmenen vuoden päästä Ruotsi (ja siinä ohessa myös Suomi) julistautui luterilaiseksi Västeråsin valtiopäivillä 1527.

Kustaa Vaasa näki reformaatiosta suuren mahdollisuuden itselleen, koska valtion johtajasta tuli myös kirkon johtaja. Ruotsi kääntyi valtiona virallisesti reformoiduksi. Kirkko seurasi hieman myöhässä.

*Martti
Lutherin
teesit*

Ruotsissa Olavus Petri lähti siitä, että kirkollisten toimitusten kuten kastamisen, vihkimisen ja hautaamisen tuli tapahtua kansan kielellä, ruotsiksi. Uppsala oli Ruotsin kirkon pääpaikka ja siellä tultiin mukaan viipeellä.

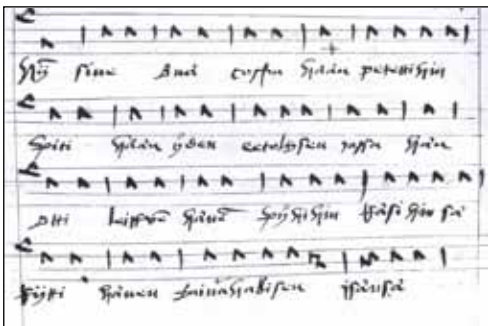
Suomi Tukholmaa jäljessä

Tukholma siirtyi siis reformaatioon etunenässä. Kun huomattiin, että Tukholmassa oli paljon suomenkielisiä kauppiaita, renkejä ja käsityöläisiä, näille piti luoda suomenkielistä tekstiä. Tätä kautta suomen kieli tuli käyttöön jumalanpalveluksissa ja kirkollisissa toimituksissa vuonna 1533 Tukholmaan tuli suomalainen pappi.

Suomi tuli mukaan vasta myöhemmin. Kirjoja ei ollut, joten niitä piti alkaa tuottaa. Ensimmäi-

Suomenkielisiä sanoja
Graduale Aboensen rivien välissä

Lisälehtiä Kangasalan
Missale Aboensessa

siä tekstejä tehtiin lisäämällä suomenkieliset sanat latinankielisten käsikirjoitusten rivien väliin, kuten esimerkiksi Graduale Aboenseen.

Kangasalan seurakunnan Missale Aboense -messukirjaan on lisätty loppuun suomenkielisiä lisälehtiä (Kansalliskirjaston verkkosivuilla on asiasta mielenkiintoista lisää). On mahdotonta sanoa, mitkä lisäykset ovat absoluuttisesti vanhimmat, koska niitä ei ole päivätty. Ensimmäiset suomenkieliset lauseet tunnetaan erään

saksalaisen pappismiehen matkakertomuksesta 1400-luvun puolivälistä.

Agricola alkoi kirjoitustyönsä tämän jälkeen. Suomen kieli syntyi siis aluksi käsin kirjoitettuna ja vasta muutamaa vuotta myöhemmin painetussa muodossa. Agricola käytti käsin kirjoitettuja tekstejä hyväkseen ja käänsi itse lisää. Hän oli hyvin tuottelias tehden vajaassa kymmenessä vuodessa yhdeksän kirjaa.

Agricola ei kääntänyt koko Raamattua. Uuden testamentin hän käänsi kokonaan, mutta Vanhasta testamentista vain parhaat osat valikoiden, muun muassa psalmit. Agricola käänsi kaikkiaan vain 37 % koko Raamatusta. Tämä oli valtava määrä kirjallisuutta, itse asiassa niin paljon, että kesti 25 vuotta Agricolan jälkeen ennen kuin seuraavat suomenkieliset kirjat ilmestyivät painosta.

Aluksi oli vain murteita, ei yleiskieltä

Agricolan aikaan oli vain murteita, ei mitään suomalaista yleiskieltä. Ihmiset eivät tuolloin matkustelleet, vaan elivät suurin piirtein samoilla sijoillaan koko ikänsä. Ei ollut mitään valtakunnan mediaa ennen kuin tulivat kirjat, joita voitiin lukea kaikkialla.

Agricolan vanhimman teoksen, aapiskirjan, jäänteistä on säilynyt nykyaikaan vain riekaleita. Vaikka yhtään säilynyttä kokonaan teoista ei ole, kir-

Ensimmäinen suomalainen Biblia 1642

ja tunnetaan nykyään kokonaisuudessaan eri painosten osien perusteella.

Sen jälkeen, kun Turun akatemia perustettiin vuonna 1640, kirjallinen kulttuuri alkoi elää aivan uutta elämää. Runoja, kutsuja ynnä muita piti painattaa, mikä lisäsi tarvetta. Vaikka kirjoissa saarnattiin suomeksi, oppineiden kieli oli kuitenkin edelleen latina.

Virkamiesten opiskeltava suomea

Kun Suomeen saapui muualta ihmisiä papeiksi ja muihin virkoihin, heidän oli opiskeltava suomea. Kun

Turun akatemian teologian professori Eskil Petraeus saapui Turkuun, hän opetteli suomen niin perusteellisesti, että kirjoitti ensimmäisenä suomen kielen kielioopin latinaksi.

Eskil Petraeus johti myös Turun akatemian työryhmää, joka tuotti ensimmäisen suomenkielisen Raamatun. Se painoi yli 6 kg. Kirja painettiin Tukholmassa, vaikka Suomeenkin oli juuri perustettu kirjapaino. Näin massiivista teosta ei voitu vielä tuolloin Turussa painaa.

Turun akatemian yhteyteen rakennettiin vuonna 1642 kirjapaino, jonka ensimmäisenä mestarina oli Pietari Wald. Ensimmäinen suomenkielinen painotuote oli karkkulaisten Johannes Collinuksen hengellinen arkiveisu vuonna 1643.

Reformaation myötä jokaisen piti siis saada kuulla Jumalan sanaa omalla kielellään, mutta kansaa ei opetettu vielä lukemaan. Lukemisen aikakin koitti pian.

Aapiskatekismus myyntimenestys

Piispa Johannes Gezelius vanhemman aapiskatekismus Yxi paras Lasten tawara (1666) oli myyntimenestys. Sen avulla alettiin opettaa lukemista. Kirjasta otettiin useita kymmeniä painoksia. Kirjanpainajamestarina oli nyt Peder Hansson.

Pari vuotta myöhemmin Gezelius

Yxi paras Lasten tawara

perusti myös Suomen ensimmäisen paperitehtaan sekä oman kirjapainon, jossa mestarina toimi Johan Winter.

Suomalaisen Sana-Lugun Coetus 1745 oli ensimmäinen sanakirja, jossa suomi oli hakukielenä. Sen tekijä, Turun akatemian professori ja piispa Daniel Juslenius tunnetaan ensimmäisenä fennofilinä, Suomen ja suomalaisuuden puolustajana. Kirja on tärkeä myös dokumenttina todistamassa, minkälaista suomen kieli tuolloin oli. 1700-luvun alku-

puolella Ruotsin suurvalta-asema mureni pikku- ja isovihan johdosta. Daniel Juslenius siirtyi Skaran piispanistuimen haltijaksi Ruotsiin.

Vuoden 1642 Raamattu oli mallina muille suomenkielisille teoksille, mutta kehitys pysähtyi pitkäksi aikaa tuon Raamatun tasolle ilman suurempaa uudistusta. 1800-luvun alussa huomattiin, että suomen kieli oli kehitysmätöntä ja kaipasi uudistusta. Oppineiden kieli oli edelleenkin latina.

Siirtyminen Venäjän vallan alle

Vielä 1800-luvun alkupuolella oli voimassa keskiaikainen triviaalikoulujärjestelmä. Suomen kielellä ei ollut yhteiskunnassa virallista asemaa. Ruotsi oli se kieli, jolla maalliset asiat hoidettiin. Ruotsilla oli jo keskiajalla lakikirjoja, joita Suomesakin noudatettiin. Niistä oli suomenkielisiä epävirallisia käännöksiä.

Suomesta tuli vuonna 1809 Venäjän autonominen suuriruhtinaskunta. Yli 80 % suomalaisista puhui suomea. Tästä heräsi ajatus, että suomea voisi yhteyksissä. Turun akatemiassa alettiin pohtia suomen kielen aseman parantamista, ei toki vielä ruotsin veroiseksi.

Vaikka Suomi oli enemmistön äidinkieli, puheissa sitä ei voinut käyttää. Muun muassa Anders Johan Sjögren, iittiläinen suutarin poika,

Jusleniuksen Sana-Lugun Coetus 1745 oli ensimmäinen sanakirja, jossa suomi oli hakukielenä

josta myöhemmin tuli Pietarin tieakatemian jäsen, halusi puhua ystävien kesken Suomea. Suomen kieli tarvitsi kohennusta. Sjögrenistä tuli ensimmäinen suomalainen tutkimusmatkailija, joka tutki Venäjällä asuvia sukukansoja paikan päällä.

Kiinnostus herää ulkomailla

Suomen kieltä kohtaan alettiin tuntee kiinnostusta myös ulkomailla. Pohjoismaiset kielet olivat keskenään

hyvin samankaltaisia, mutta saame ja suomi kuulostivat aivan erilaisilta.

Euroopassa oltiin kiinnostuneita kansanrunoudesta. Kalevalaahan ei tuohon aikaan vielä ollut olemassa, mutta erillisiä kansanrunoja ja kansanperinnettä oli kyllä jo koottu.

Kielitiede alkoi kehittyä Euroopassa. Nykyaikainen käsitys kielikunnista syntyi vasta aivan 1700-luvun lopulla. Tuolloin keksittiin suomalais-ugrilaiset ja indoeurooppalaiset kielikunnat.

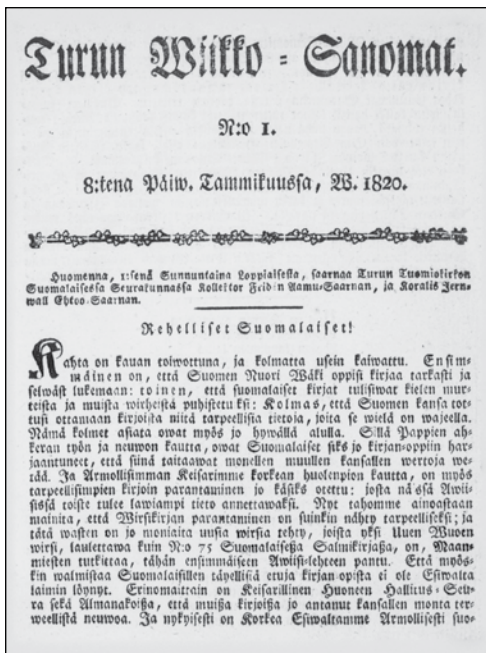
Tanskalainen Rasmus Rask kävi 1818 Turussa ja innosti suomalaisia ryhtymään tutkimusmatkailijoiksi, jotka tutkisivat suomensukuisten kieliiä. Rask ei itse halunnut lähteä vaivalloisille matkoille Venäjälle, joten hän innosti suomalaisia tutkimaan kielisukulaisiaan. Juuri Raskin kehotuksesta ja avulla Sjögren lähti matkalle.

Itä- ja länsimurteiden kamppailu

Koitti suomen kielen kehittämisen ”toinen perustaminen”. Bibliakieli oli jäykkää, mutta kansan kieli notkeaa. Tietokirjoja kaivattiin.

Koska itse tuotettua ei ollut, turvaututtiin kääntämiseen suomeksi. Vaikka politiikasta ei voitu juurikaan kirjoittaa, kansanperinteen suhteen ei ollut esteitä.

Vähitellen alettiin tuottaa myös kaunokirjallisuutta. Tosin sitä ei aluksi sillä nimellä kutsuttu. Vuonna 1820

Reinhold von Becker perusti Turun Wiikko-Sanomat. Hän totesi, että suomen kieli olisi paljon paremmalla tolalla, jos olisi otettu mallia Savon kielestä. Näin kirjakielen uudistamisen aloitti ”savolaismafia”. Becker jätti epäsuomalaisen d-kirjaimenkin aluksi pois, mutta ankaran kritiikin takia joutui palauttamaan sen uudelleen käyttöön.

Länsimurteiden etua ajoi Turun akatemian suomen kielen dosentti Gustav Renvall. Hän tutki suomen kieltä ja julkaisi tutkimuksensa latinaksi. Renvall nosti suomen kielen tutkimuksen kansainväliselle akateemiselle tasolle ja julkaisi tutkimuksia oikeinkirjoituksesta ja sijamuotojen käytöstä.

Hän kirjoitti myös suomen kielen

sanakirjan 1826 ja ruotsalaisuudesta puhdistetun kieliopin kieliopin 1840.

Turun palo vuonna 1827 keskeytti suomen kielen kehittämisen. Koko akatemia päätettiin siirtää Helsinkiin, jossa kehitys jatkui omaan suuntaansa.

Juteini aikansa sisäpiirin ulkopuolella

Edellä olen koko ajan puhunut Juteinin ajasta silti mainitsematta Juteinin nimeä. Juteini oli ja eli akateemisen sisäpiirin ulkopuolella. Gustav Renvall oli Juteinin puolustaja.

Kun pohdittiin, mistä saataisiin Renvallille apulainen sanakirjan tekoon, Renvall sanoi: ”Ensimmäinen

kaikista on kuitenkin sihteeriksi Judén, kieltämättä yksi meidän parhaita suomalaisiamme, sekä tietopuolisesti että käytännöllisesti.” Tämä oli hyvä tunnustus Juteinista.

Renvall arvosti Juteinia suuresti. Hän olisi mieluusti ottanut Juteinin sanakirjatyönsä apulaiseksi. Juteini oli kuitenkin kovin kaukana Turusta.

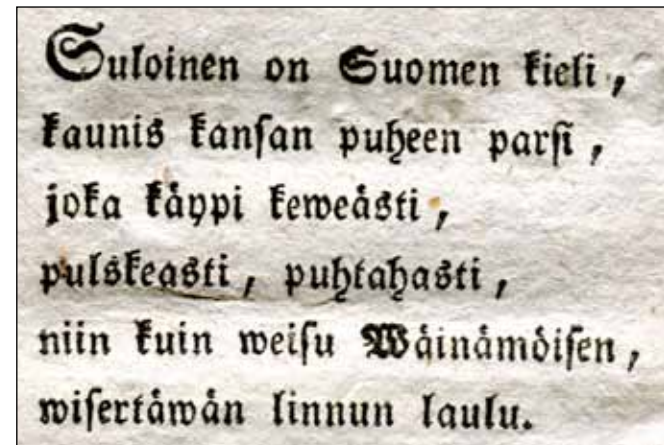
Renvall oli myös hiukan sitä mieltä, että hän itsekään ei ole kovin yhteistyöhaluinen, joten hän lopulta teki sanakirjan itse, vieläpä hyvin nopeasti.

Juteini oikeinkirjoituksen uudistaja

Kielitieteilijänä olen kiinnostunut paitsi Juteinin sanankäytöstä, myös siitä, millä tavalla hän käytti suomen kieltä.

Eskil Petraeus oli ensimmäinen, joka julkaisi kieliopin Suomesta, mutta latinaksi. Juteini kirjoitti ensimmäisen kieliopin ruotsin kielellä (oli ansio sinänsä, että kielioppeja kirjoitettiin ymmärrettävällä nykykielellä, ei latinaksi).

Juteini uudisti oikeinkirjoitusta ja mikä tärkeintä, hän kirjoitti kansan kieltä, ei raamatullista. Hän siis uudisti kieltä enemmän käytännön töillään kuin periaatteellisista teoreettisilla kirjoituksilla.

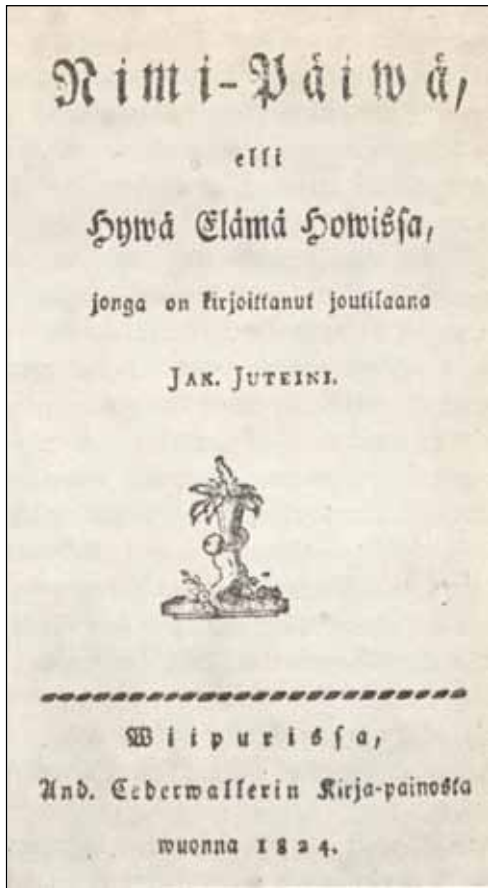

Juteini oli monipuolinen kielen käyttäjä. Hän kirjoitti runoja, näytelmiä, kertomuksia, sanomalehti- ja pilajuttuja, opettavaisia tarinoita sekä filosofisia kirjoituksia.

Suomen kielen kehittäjänä Juteini uudisti oikeinkirjoitusta, kehitti murteista riippumatonta yleiskieltä ja pohti kieliopillisia kuvaustapoja sekä kirjoitti suomenkielisiä alkuperäisteoksia. Hän oli ensimmäinen suomenkielinen kirjailija ja hänen kielensä aikalaiseen verrattuna hämmästyttävän modernia.

Juteini kirjoittaa: ”Suloinen on Suomen kieli, kaunis kansan puheen parsi, joka käypi keweästi, pulskeasti, puhtahasti, niin kuin weisu Wäinämöisen, wisertävän linnun laulu”. Jos nykyään kirjoitettaisiin Kalevalan runomittaa, se voisi olla juuri tuollaista, hyvää ja sujuvaa.

Juteini työskenteli sihteerin tehtävissä, josta johtuen hänellä oli käytän-

Numero elli	Luku-merkit.	Kirjoitus-merkit.
1	ylsi.	, eroitus-merkki.
2	kaksi.	; wäli-merkki.
3	kolme.	. päätös-merkki.
4	neljä.	: seuraus-merkki.
5	viisi.	? kysymys-merkki.
6	kuusi.	! liikutus-merkki.
7	seitsemän.	” lainna-merkki.
8	kahdeksan.	’ pois jättö-merkki.
9	yhdeksän.	() sulkiat.
10	kymmenen.	— — ajatus-merkkiä.
50	viisi kymmendä. taukous-merkkiä.
100	sata.	- yhdistys-merkki.
500	viisi sataa.	≠ tavaus-merkki.
1000	tuhat.	:,: kertaus-merkki.
1000,000	tuhannen tuhatta.	§ jako-merkki.

1 2 3 4 5 6 7 8 9.

Sata kaksi kymmendä kolme (kattaa) tuhannen
tuhat a, neljä sataa viisi kymmendä kuusi tuhat-
ta, seitsemän sataa kahdeksan kymmendä yhdeksän.

Exempel till CASUS.	
Nominativus	tuoli on matala
Genetivus	tuolin jalka
Dativus	tuolille panna
Accus. Partialis	tuolia tehdä
Accus. Totalis	tuolin särkää
Vocativus	Uh! tuoli raukka
Ablativus	tuolista puhua
Locat. Inesse	tuolissa on wika
Locat. Superesse	tuolilla istua
Possessivus	tuolilla on neljä jalkaa
Mediatus	tuolilla lyhdä
Privativus	tuolilda ottaa
Negativus	tuolita olla
Mutativus	tuoliksi tehdä
Nuncupativus	tuolina pitää
Penetrativus	tuoliin hakata
Descriptivus	tuolin (firwein) päälle kända.

nöllinen ote kieleen. Hän teki myös opettajan kirjan, jota jokainen kirjoittaja tarvitsee, mutta jota kukaan ennen Juteinia ei ollut huomannut tehdä, esimerkiksi välimerkkien ja lukusanojen nimistä sekä välimerkkien käytöstä.

Kieliopin yhteydessä hänellä oli suuri määrä yksittäisiä havaintoja ja ehdotuksia kielenkäytön kysymyksistä

Kun Juteini oli noin esimerkikllinen kielen käyttäjä, miksi hän ei ollut

samanlainen kielimaailman hallitsija kuin esimerkiksi Elias Lönnrot?

Juteini jäi seuraajiensa varjoon

Juteini työskenteli syrjässä Viipurissa ja kirjoitti tavalliselle kansalle. Hän ei kovin paljon tehnyt tieteellistä yhteistyötä kollegojensa kanssa. Juteini ei ollut yliopistomies. Tästä johtuen hänestä tiedetään yl-

lättävänkin vähän. Juteini ei viittaa kirjoituksissaan muuhun kirjallisuuteen toisin kuin esim. Renvall, jolla oli runsaasti viittauksia jopa kansainväliseen kirjallisuuteen.

Juteini oli kovin varhainen. Lönnrot kyllä hyvin muistetaan, samoin Ahlqvist ja tietysti Emil Nestor Setälä, kielitieteen ihmelapsi. Juteinin jälkeen tuli niin monta kirjallista merkkimiestä, että Juteini jäi heidän varjoonsa.

